РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

ЧЕТИРИДЕСЕТ И ПЪРВО НАРОДНО СЪБРАНИЕ

Проект!

З А К О Н

за

допълнение на Наказателния кодекс

Обн., ДВ, бр. 26 от 2.04.1968 г., в сила от 1.05.1968 г., попр., бр. 29 от 12.04.1968 г., изм., бр. 92 от 28.11.1969 г., изм. и доп., бр. 26 от 30.03.1973 г., доп., бр. 27 от 3.04.1973 г., изм., бр. 89 от 15.11.1974 г., в сила от 1.03.1975 г., изм. и доп., бр. 95 от 12.12.1975 г., изм., бр. 3 от 11.01.1977 г., доп., бр. 54 от 11.07.1978 г., бр. 89 от 9.11.1979 г., изм. и доп., бр. 28 от 9.04.1982 г., в сила от 1.07.1982 г., попр., бр. 31 от 20.04.1982 г., доп., бр. 44 от 5.06.1984 г., изм. и доп., бр. 41 от 28.05.1985 г., доп., бр. 79 от 11.10.1985 г., попр., бр. 80 от 15.10.1985 г., изм. и доп., бр. 89 от 18.11.1986 г., попр., бр. 90 от 21.11.1986 г., изм., бр. 37 от 16.05.1989 г., в сила от 16.05.1989 г., бр. 91 от 24.11.1989 г., в сила от 24.11.1989 г., бр. 99 от 22.12.1989 г., в сила от 22.12.1989 г., доп., бр. 10 от 2.02.1990 г., изм., бр. 31 от 17.04.1990 г., изм. и доп., бр. 81 от 9.10.1990 г., в сила от 9.10.1990 г., бр. 1 от 4.01.1991 г., бр. 86 от 18.10.1991 г., попр., бр. 90 от 1.11.1991 г., изм., бр. 105 от 19.12.1991 г., доп., бр. 54 от 3.07.1992 г., в сила от 3.07.1992 г., изм. и доп., бр. 10 от 5.02.1993 г., бр. 50 от 1.06.1995 г.; Решение № 19 от 12.10.1995 г. на Конституционния съд на РБ - бр. 97 от 3.11.1995 г.; доп., бр. 102 от 21.11.1995 г., в сила от 21.01.1996 г., изм. и доп., бр. 107 от 17.12.1996 г., бр. 62 от 5.08.1997 г., изм., бр. 85 от 26.09.1997 г.; Решение № 19 от 21.11.1997 г. на Конституционния съд на РБ - бр. 120 от 16.12.1997 г.; доп., бр. 83 от 21.07.1998 г., изм. и доп., бр. 85 от 24.07.1998 г., доп., бр. 132 от 10.11.1998 г., в сила от 1.01.1999 г., изм., бр. 133 от 11.11.1998 г., изм. и доп., бр. 153 от 23.12.1998 г., бр. 7 от 26.01.1999 г., изм., бр. 51 от 4.06.1999 г., бр. 81 от 14.09.1999 г., в сила от 15.12.1999 г., изм. и доп., бр. 21 от 17.03.2000 г., бр. 51 от 23.06.2000 г.; Решение № 14 от 23.11.2000 г. на Конституционния съд на РБ - бр. 98 от 1.12.2000 г.; доп., бр. 41 от 24.04.2001 г., изм., бр. 101 от 23.11.2001 г., бр. 45 от 30.04.2002 г., изм. и доп., бр. 92 от 27.09.2002 г., бр. 26 от 30.03.2004 г., бр. 103 от 23.11.2004 г., в сила от 1.01.2005 г., бр. 24 от 22.03.2005 г., бр. 43 от 20.05.2005 г., в сила от 1.09.2005 г., изм., бр. 76 от 20.09.2005 г., в сила от 1.01.2007 г., изм. и доп., бр. 86 от 28.10.2005 г., в сила от 29.04.2006 г., бр. 88 от 4.11.2005 г., изм., бр. 59 от 21.07.2006 г., в сила от 1.01.2007 г., изм. и доп., бр. 75 от 12.09.2006 г., в сила от 13.10.2006 г., бр. 102 от 19.12.2006 г., бр. 38 от 11.05.2007 г., бр. 57 от 13.07.2007 г., в сила от 13.07.2007 г., изм., бр. 64 от 7.08.2007 г., доп., бр. 85 от 23.10.2007 г., в сила от 23.10.2007 г., изм., бр. 89 от 6.11.2007 г., доп., бр. 94 от 16.11.2007 г., изм. и доп., бр. 19 от 22.02.2008 г., изм., бр. 67 от 29.07.2008 г., бр. 102 от 28.11.2008 г., бр. 12 от 13.02.2009 г., в сила от 1.01.2010 г. (*) - изм., бр. 32 от 28.04.2009 г., доп., бр. 23 от 27.03.2009 г., в сила от 1.11.2009 г., изм. и доп., бр. 27 от 10.04.2009 г., доп., бр. 47 от 23.06.2009 г., в сила от 1.10.2009 г., изм., бр. 80 от 9.10.2009 г., бр. 93 от 24.11.2009 г., в сила от 25.12.2009 г., бр. 102 от 22.12.2009 г., в сила от 22.12.2009 г., изм. и доп., бр. 26 от 6.04.2010 г., доп., бр. 32 от 27.04.2010 г., в сила от 28.05.2010 г.

§1 . В Наказателния кодекс, в Чл. 79 ал.2 след текста се добавят думите: „когато и да е извършено то”.

§2 . В Наказателния кодекс, след Чл. 79 се създава нов Чл.79-а със следното съдържание:

Чл.79-а, ал.1 Не се изключват по давност наказателното преследване и наказанието по отношение на престъпленията убийство, нанесена тежка или средна телесна повреда, психическо увреждане и изтезание, извършени по политически, етнически или религиозни причини в местата за лишаване от свобода, концентрационни лагери, трудово-възпитателни общежития, всякакви места за задържане и където и да било другаде, както и подбудителството и помагачеството към тях в периода от 9 септември 1944г. до 31 декември 1989г.

ал.2 За същите деяния не се прилага и изтеклата погасителна давност по действащите досега закони.

§3. В Наказателния кодекс :

1. **След чл.418 се създава нов Раздел IV на Глава 14, включващ нов чл.418-а със следния текст:**

Раздел IV
Престъпления срещу човечеството

Чл. 418-а. Който с цел извършване на широко или систематично съзнателно нападение срещу гражданското население причини :

1. убийство;

2. физическо унищожение;
3. поробване;
4. депортиране или насилствено преместване на население;
5. лишаване от свобода или друго тежко лишаване от физическа свобода в нарушение на основните правила на международното право;
6. изтезания;
7. изнасилване, сексуално робство, насилствена проституция, насилствено забременяване, насилствена стерилизация или всяка друга форма на сексуално насилие с подобна тежест;
8. преследване на определена група или общност поради политическа, расова, национална, етническа, културна, религиозна принадлежност или пол в съответствие с определението в Чл.93 т.29, подточки „б" и „й" или поради други основания, които са общопризнати за недопустими по международното право във връзка с всяко действие, посочено в този член, или всяко престъпление от компетентността на Международния наказателен съд;

9. насилствено изчезване на лица;
10. престъплението апартейд;
11. други нечовешки деяния със сходно естество, които умишлено причиняват голямо страдание или тежко увреждане на тялото или на душевното или физическото здраве.

се наказва за престъпление срещу човечеството с лишаване от свобода от десет до двадесет години или с доживотен затвор без замяна.

§4. В Чл.93 „Допълнителна разпоредба - Обяснение на някои думи" се създава т.29 със следния текст :

29. По смисъла на Чл. 418-а :

а .) "нападение срещу гражданското население" е поведение, свързано с многократното извършване на деяния измежду изброените в чл.418-а срещу всяко гражданско население, вследствие или в резултат на държавна или организационна политика за извършването на такова нападение;

б.) "физическо унищожение" е всяко умишлено налагане на условия за живот, насочено към изтребване на част от населението, включително лишаване от достъп до храна и медицинско обслужване;

в.) "поробване" е упражняването на някое или всички правомощия, свързани с правото на собственост над едно лице, и включва упражняването на такава власт при търговия с хора, особено жени и деца;

г.) "депортиране или насилствено преместване на население" е насилственото преселване на съответните лица чрез експулсиране или други принудителни действия

от областта, в която те присъстват правомерно, без основание по международното право;

д.) "изтезание" е умишленото причиняване на тежка физическа или душевна болка или страдание на лице, което се намира под властта или контрола на обвиняемия; с изключение на това, изтезанието не включва болката или страданието, които са причинени или са присъщи, или са резултат единствено на правомерни санкции;

е.) "насилствено забременяване" означава неправомерното раждане от жена, чиято бременност е предизвикана насилствено, с намерение да се повлияе на етническия състав на определено население или да бъдат извършени други тежки нарушения на международното право; това определение в никакъв случай не се тълкува като засягащо националните закони, свързани с бременността;

ж.) "преследване" е умишленото и тежко лишаване от основни права в противоречие с международното право поради причини, свързани с идентичността на групата или общността;

з.) "престъплението апартейд" означава нечовешки деяния с характер, аналогичен на посочените в чл.418-а, извършени в контекста на институционализиран режим за систематично потискане и господство на една расова група над друга расова група или групи, и предприети с цел поддържане на този режим;

и.)"насилствено изчезване на лица" е арестуването, задържането или отвличането на лица от или с разрешението, подкрепата или съгласието на държава или политическа организация, последвано от отказ да се признае това лишаване от свобода или да бъде дадена информация за съдбата или местонахождението на тези лица, с цел те да бъдат лишени от правна защита за продължителен период от време.

й**.)** терминът "пол" означава двата пола – мъжки и женски, в контекста на обществото. Терминът "пол" няма никакво друго значение освен посоченото."

Преходна разпоредба

§5. Делата, прекратени поради изтекла давност за деяния по Чл.79-а, се възобновяват с влизането в сила на този закон.

ВНОСИТЕЛ:

Лъчезар Тошев

народен представител

МОТИВИ

С вх.№ 954-01-40/03.11.2009г. внесох проект на Закон за допълнение на Наказателния кодекс, който беше отхвърлен на първо четене от Народното събрание на 16 декември 2009г. без изказвания.

След изтичане изискуемия по Чл. 72 от ПОДНС тримесечен срок, внасям отново този законопроект, с направени съществени промени в основните му положения включително и отразяване на някои от забележките на

Министерството на правосъдието по внесения от мен законопроект **054-01-68 /23.08. 2010г.**, който оттеглих именно с цел нанасяне на тези корекции в текста.

Законопроектът третира въпроса за престъпленията срещу човечеството и засяга въпроса за давността за най-тежките престъпления, извършени от комунистическия режим в България.

В международното право въпросът за престъпления срещу човечеството и давността за тяхното преследване се третира в Конвенцията на ООН от 1968г. за неприлагане срока на давност по отношение на военните престъпления и престъпленията против човечеството. Тази Конвенция е в сила за България.

Тази Конвенция развива дефинирането на „Престъпления срещу човечеството" дадена в чл. 6с от Статута на Нюрнбергския международен военен трибунал от 8 август 1945г., потвърдени с Резолюция 3(I) / 13.02.1946г. и Резолюция 95(I) /11.12.1946г. на Генералната Асамблея на ООН.

Римският статут на Международния наказателен съд (ратифициран от Народното Събрание със закон на 15.03.2002г. ДВ бр.31, 2001г. и Обнародван ДВ,бр.68 от 16 юли 2002г.), изброява престъпленията против човечеството, като по този начин развива още повече дефинирането на хипотезата за тези престъпни състави. Според него това са всяко едно от посочените в чл.7ал.1 на статута деяния, които се извършват като част от широко или систематично съзнателно нападение срещу гражданското население.

Чл.7ал.1 от Римския статут включва деянията, предложени за кодификация в на §3т.1 от законопроекта.
Текстът на Римския статут гласи:
„Член 7

1. По смисъла на този статут „престъпление против човечеството" е всяко от следните действия, което се извършва като част от широко или систематично съзнателно нападение срещу гражданското население:
(a) убийство;

(b) физическо унищожение;
(c) поробване;
(d) депортиране или насилствено преместване на население;
(e) лишаване от свобода или друго тежко лишаване от физическа свобода в нарушение на основните правила на международното право;
(f) изтезания;
(g) изнасилване, сексуално робство, насилствена проституция,

насилствено забременяване, насилствена стерилизация или всяка друга форма на сексуално насилие с подобна тежест;
(h) преследване на определена група или общност поради политическа, расова, национална, етническа, културна, религиозна принадлежност или пол в съответствие с определението в ал. 3 или поради други основания, които са общопризнати за недопустими по международното право във връзка с всяко действие, посочено в тази алинея, или всяко престъпление от компетентността на съда;
(i) насилствено изчезване на лица;
(j) престъплението апартейд;
(k) други нечовешки деяния със сходно естество, които умишлено причиняват голямо страдание или тежко увреждане на тялото или на душевното или физическото здраве.
Съответно Чл.7 ал.2 от Римския статут дава обяснения на въведените състави, които са включени в § 4 на предложения законопроект който създава нова т. 29 към чл.93 от НК.
Чл.7 ал.2 от Римския статут гласи :

2. (a) По смисъла на ал. 1:

(b) "нападение срещу гражданското население" е поведение, свързано с многократното извършване на деяния измежду изброените в ал. 1 срещу всяко гражданско население, вследствие или в резултат на държавна или организационна политика за извършването на такова нападение;

(c) "физическо унищожение" е всяко умишлено налагане на условия за живот, насочено към изтребване на част от населението, включително лишаване от достъп до храна и медицинско обслужване;

(d) "поробване" е упражняването на някое или всички правомощия, свързани с правото на собственост над едно лице, и включва упражняването на такава власт при търговия с хора, особено жени и деца;

(e) "депортиране или насилствено преместване на население" е насилственото преселване на съответните лица чрез експулсиране или други принудителни действия от областта, в която те присъстват правомерно, без основание по международното право;
(f) "изтезание" е умишленото причиняване на тежка физическа или душевна болка или страдание на лице, което се намира под властта или контрола на обвиняемия; с изключение на това, изтезанието не включва болката или страданието, които са причинени или са присъщи, или са резултат единствено на правомерни санкции;
(g) "насилствено забременяване" означава неправомерното раждане от жена, чиято бременност е предизвикана насилствено, с намерение да се повлияе на етническия състав на определено население или да бъдат

извършени други тежки нарушения на международното право; това определение в никакъв случай не се тълкува като засягащо националните закони, свързани с бременността;
(h) "преследване" е умишленото и тежко лишаване от основни права в противоречие с международното право поради причини, свързани с идентичността на групата или общността;
(i) "престъплението апартейд" означава нечовешки деяния с характер, аналогичен на посочените в ал.1, извършени в контекста на институционализиран режим за систематично потискане и господство на една расова група над друга расова група или групи, и предприети с цел поддържане на този режим;

(j) "насилствено изчезване на лица" е арестуването, задържането или отвличането на лица от или с разрешението, подкрепата или съгласието на държава или политическа организация, последвано от отказ да се признае това лишаване от свобода или да бъде дадена информация за съдбата или местонахождението на тези лица, с цел те да бъдат лишени от правна защита за продължителен период от време.

3. По смисъла на този статут терминът "пол" означава двата пола – мъжки и женски, в контекста на обществото. Терминът "пол" няма никакво друго значение освен посоченото."

Чл.5 ал.4 от Конституцията определя, че **„Международните договори, ратифицирани по конституционен ред, обнародвани и влезли в сила за Република България, са част от вътрешното право на страната. Те имат предимство пред онези норми на вътрешното законодателство, които им противоречат ."**

В своето решение №7 от 2 юли 1992г. по к.д. № 6 /92 за тълкуване на Чл.5, ал.2, 3 и 4 от Конституцията, Конституционният съд на Република България реши че :
„2. Международните договори, ратифицирани, обнародвани и влезли в сила, с които определени деяния (действия или бездействия) са обявени за престъпления, без да са престъпни по вътрешното наказателно законодателство на Република България, са част от вътрешното право на страната, само доколкото могат да пояснят смислово съдържанието на съществуващи в Наказателния кодекс престъпни състави или елементи от тях или ако създават задължения за промяна на законодателството."

В този смисъл чл. 7 от Римският Статут на Международния наказателен Съд дава яснота по термина „престъпления против човечеството", който съществува в чл. 31, ал.7 от Конституцията и гласи:

„Чл.31 ал.7 Не се погасяват по давност наказателното преследване и **изпълнението на наказанието за престъпления против мира и човечеството.”**

С този текст от Конституцията България е изпълнила и изискването на **Конвенцията на ООН за неприлагане срока на давност по отношение на военните престъпления и престъпленията против човечеството,** от 26.11.1968г**.,** която задължава страните да вземат необходимите мерки за неприлагане на срока на давност за такива престъпления в съответствие с конституциите си.

В Наказателния кодекс, обаче, където са описани военните престъпления и престъпленията срещу мира човечеството, в Глава 14 раздел III чл.410 – 418 в частта за престъпления срещу човечеството е третирано само престъплението геноцид.

В международното право се прави разграничаване на престъплението „Геноцид” *(Конвенция за превенция и наказание за извършване на геноцид, утвърдена и предложена за ратификация с Резолюция 260-а (3) на Генералната Асамблея на ООН от 9 декември 1948г.)* и „Престъпления срещу човечеството”. В своята **Резолюция 1723/2010**, Парламентарната Асамблея на Съвета на Европа прие,че Гладомора (принудителният глад до смърт) в Украйна и бившия СССР е престъпление срещу човечеството. Не беше прието обаче, че това тежко престъпление е геноцид и беше направено разграничение на двата вида състави.

Ето защо, предложението за създаване на нов раздел IV - ти състоящ се от един нов член 418-а, въвеждащ нови състави на престъпления срещу човечеството, които повтарят точно текста на чл.7 ал.1 от Римския статут на Международния наказателен съд ще хармонизира българския Наказателен кодекс в съответствие с ратифицирания от Народното събрание статут на този международен съд.

Тъй като при гледането на първоначалния вариант на законопроекта в Комисията по правни въпроси нито един от народните представители – нейни членовете не изрази каквото и да е становище, а по време на дебатите в пленарната зала, това също не беше направено, внасям отново предложението, свързано с давността на тежките престъпления, извършени от самия комунистически режим в България от 9 септември 1944г. до 31 декември 1989г.

Тези престъпления, третирани в §2 на законопроекта **и по времето когато са били извършени, са представлявали престъпление по действащият**

тогава Наказателен кодекс. В този смисъл предложения текст не въвежда нов наказателен състав, а третира само давността за тези престъпления.

Върховният Касационен Съд с Разпореждане № 3/11 юли 2002г. по наказателно дело от общ характер №7/1994г., потвърдено с решение на петчленен състав № 57 от 8 май 2003г. на ВКС, I-во наказателно отделение, е прекратил наказателно производство по обвинителен акт срещу извършители на такива деяния по т.нар Дело за лагерите, поради изтекла давност.

В аргументите си съдията от Върховния Касационен Съд г-н Румен Ненков посочва и че *"Законодателят от 1990г.* ***по необясними причини*** *не е изпълнил законовите предписания по чл.14 ал.1 от Закона за нормативните актове във връзка с чл.35 от Указ 833 от 1973г. за неговото приложение с изрична заключителна разпоредба да придаде ретроактивност на приетото допълнение на Наказателния кодекс."*

Видно от Разпореждането е, че въпреки текста в чл.37ал.7 на Конституцията, съдът не е обсъждал възможността извършените престъпления, да се квалифицират като престъпления срещу човечеството. Вероятно това е било така, тъй като в Чл.407- 418 на Глава 14 от НК за такова е посочено само престъплението геноцид.
Така законът е направил невъзможно прилагането на разпоредбата за давността по отношение на престъпления срещу човечеството да се отнася и до другите престъпления освен съставите в членове 407- 418, поради което съдът е прекратил по давност т.нар.Дело за лагерите №7 /1994г.
Интересно е да се отбележи, че в Разпореждане № 3/11 юли 2002г. на съдията от ВКС е казано, че **няма пречка** и от гледище на чл.15т.1 от Международния пакт за граждански и политически права със закон да се приеме, че за престъпни деяния, като посочените в § 2 от този законопроект да се възкреси изтеклата давност по законодателен път.

Чл.15 т.2 от Международния пакт на ООН за гражданските и политическите права (приет от Генералната Асамблея на ООН на 16 декември 1966г., по който България е страна), съставляващ част от Хартата за правата на човека на ООН пояснява, че **„Нищо в този член не пречи едно лице да бъде съдено и наказано, за действие или бездействие, което по време на извършването му е било престъпление съгласно общите правни принципи, признати от всички народи."**

Същият текст впрочем е възпроизведен и в чл.7 на Европейската Конвенция за защита правата на човека и основните свободи, по която България е страна от 1992г. и гласи:

Чл.7 „1. Никой не може да бъде осъден за действие или бездействие, което в момента на неговото извършване не е било определено като престъпление според националното или международното право. Не може да бъде налагано наказание по-тежко от това, което е било предвидено за съответното престъпление в момента, когато то е било извършено.
2. Този член не изключва съденето и наказването, на което и да е лице за действие или бездействие, което в момента на извършването му е представлявало престъпление в съответствие с общите принципи на правото, признати от цивилизованите народи.“

Забраната за създаване на наказателни норми с обратно действие се отнася за деяния, които не са съставлявали престъпление по време на извършването им.

Всяко едно от деянията изброени в §2 на този законопроект обаче, е било престъпление и по тогавашния Наказателния кодекс, който е действал по време на извършването му.
Тези деяния са били проява на масов терор, започнал от 09.09.1944г. Десетки хиляди са били избивани, изтезавани, изселвани по особено жесток начин в затвори, концентрационни лагери и на различни други места по политически, етнически причини, поради войнстващ атеизъм и пр.
Престъпленията, извършени от самия режим по идеологически причини, трябва да получат своето наказание от съда, за да бъде защитен обществения морал. Очевидно, че настоящият Наказателен кодекс не дава такава възможност и пример за това е прекратяването по давност на т.нар. „Дело за лагерите”.
Необходимостта от справедливо наказание не само на преките извършители, а и на техните подбудители и помагачи може да стане чрез създаването на такава нова разпоредба в Наказателния кодекс.
Давността не би трябвало да попречи да се потърси отговорност за масовите репресии.
В подкрепа на обосноваността от премахване действието на давността в тези случаи е и старото правило, че тя не тече срещу този, който не е могъл да действа (**Contra non volenti agree non curat prescriptio**).

Повече от очевидно е, че пострадалите и техните близки не са имали възможност да се обърнат към съответните органи за възбуждане на наказателно преследване. Органите, които са били оторизирани да повдигнат обвинение, също така не са могли и не са искали да направят това.
Било е така, защото самите репресии са били държавна политика,

провеждана от комунистическата партия, която е управлявала тоталитарната държавата. За това след 1989г. Бяха разкрити и публикувани множество архивни документи, които доказват нашата теза.
Поради това 38-мото Народно събрание прие закон, с който обяви комунистическия режим в България за престъпен **(ДВ, бр.37/5 май 2000г.).**
С приемането на предлагания текст в Наказателния кодекс, който премахва действието на давността за такъв вид престъпления, би се възстановила макар и късно една закъсняла справедливост.
Така както нацистки престъпници и досега, въпреки преклонната им възраст се изправят пред правосъдието и получават присъди за извършените от тях престъпления, следва и извършилите престъпления като функционери на комунистическия режим да бъдат подведени под наказателна отговорност за делата си, без за престъпните им деяния да тече давност.

ВНОСИТЕЛ :

Лъчезар Тошев

народен представител

ПРИЛОЖЕНИЕ КЪМ МОТИВИТЕ НА ЗАКОНОПРОЕКТА

РАЗПОРЕЖДАНЕ

N.....3

София, 11 юли 2002 година

В ИМЕТО НА НАРОДА

Румен Ненков, съдия във Върховния касационен съд на Република България, в разпоредително заседание на единадесети юли, две хиляди и втора година, в качеството си на съдия-докладчик по н.о.х.д. № 7/1994 г. на Върховния съд на Република България обсъдих въпросите по чл. 241, ал. 2 НПК, при което установих следното:

Производството пред Върховния касационен съд - военна колегия е образувано на по обвинителен акт, внесен от главния прокурор на Република България срещу Петър Иванов Гогов, Николай Симеонов Станев /Газдов/ и Юлияна Павлова Андреева /Ръжгева/, първият за това, че като длъжностно лице съзнателно допуснал, а останалите двама за това, че са участвали в убийствата на повече от едно лице, извършени предумишлено, по особено мъчителен начин и с особена жестокост. Според обвинителния акт деянията и на тримата обвиняеми са били осъществени в "Трудовата група" - лагера край гр. Ловеч и са били довършени до края на 1961 година.

Първоинстанционната подсъдност по отношение на Върховния съд е била определена по чл. 36, ал. 1 НПК /редакция ДВ бр. 89 от 1974 г./ въз основа на изземване на делото от Плевенския военен съд с Определение № 4 от 17.02.1994 г., постановено по ч.н.пр. № 88/1994 г. от петорен състав на Върховния съд.

Наказателното дело е било висящо пред Върховния касационен съд към 1 април 1998 г. - момента на влизане в сила на Закона за изменение и допълнение на Наказателно-процесуалния кодекс /обн. ДВ, бр. 21 от 20 февруари 1998 г./, поради което на основание параграф 36, ал. 5 от Преходните и заключителни разпоредби на същия закон следва да бъде разгледано по дотогавашния процесуален ред. При това след закриването на военната колегия на Върховния касационен съд по силата на последвалите изменения на Закона за съдебната власт /ДВ, бр. 133 от 1998 г./ съдебното производство трябва да се довърши от наказателната колегия на Върховния касационен съд.

В хода на делото седморният състав, който е започнал разглеждането му, се е разпаднал изцяло поради различни причини - излизане на съдиите от състава на Върховния съд и отводи на съдебните заседатели. Това е наложило първоинстанционното съдебно производство да започне отново с определяне от председателя на съда на друг съдия-докладчик на основание чл. 241, ал. 1 НПК.

Поначало съдията-докладчик е длъжен да обсъди въпросите, посочени в чл. 241, ал. 2 НПК, между които е и проверката дали има основание за прекратяване на наказателното производство в случаите на чл. 21, ал. 1, точки 2, 3, 4, 6 и 7 НПК. Едно от неговите правомощия по чл. 247, ал. 1 НПК е с разпореждане да прекрати наказателното производство, ако намери, че наказателната отговорност е погасена, поради изтичане на предвидената в закона давност.

Наказателното правоотношение възниква на основата на обективното наказателно право при извършване на деяние, обявено от закона за престъпление. Основен елемент на неговото съдържание е наказателната отговорност, която държавата следва да реализира, а престъпният деец - да понесе. Както наказателното правоотношение, така и основанията за неговото изменение или погасяване, са предмет на регулиране от материалното

наказателно право. Аналогично е решен въпросът и в друг основен клон на правото - гражданското право.

Нормално е наказателното правоотношение да се погаси с изпълнението на правните задължения и упражняването на съответните права от неговите субекти - държавата и престъпния деец. Същевременно то може да бъде погасено и при проявлението на други факти, каквито са смъртта на дееца, последвала трайна невменяемост, амнистия, помилване. По отношение на наказателната отговорност, която може да се реализира както чрез възбуждане и провеждане на наказателно преследване, така и чрез изпълнение на наложеното с влязла в сила присъда наказание, такъв правопогасяващ факт е и изтичането на предвидената в закона давност. Институтът на давността е материално-правен, тъй като урежда едно от основанията за погасяване на наказателното правоотношение. Затова и от гледна точка на историята на законодателството правната му уредба винаги се е намирала в материалния наказателен закон.

В случая престъпленията, за които срещу обвиняемите е внесен обвинителен акт, са осъществени до края на 1961 г. при действието на Наказателния кодекс от 1951 г. /Изв., бр. 13 от 1951 г./. За по-тежко наказуемите убийства, включително и за убийство на повече от едно лице, чл. 127 от същия кодекс е предвиждал наказание не по-малко от петнадесет години лишаване от свобода, а в особено тежки случаи - смърт. Това означава, че за да бъде изключено наказателното преследване по давност до възбуждането му трябва да е изтекъл срока по чл. 51, ал. 1, т. 1 от Наказателния кодекс от 1951 г., а именно - двадесет години. Наказателният кодекс от 1951 г. е отменен от сега действащия Наказателен кодекс /обнародван в първоначалната си редакция в ДВ, бр. 26 от 1968 г./, който в своя чл. 80, ал. 1, т. 1 в редакцията до измененията, обнародвани в ДВ, бр. 31 от 1990 г., за всички по-тежко наказуемите случаи на убийство по чл. 116 НК, които са предмет на внесеното

в съда обвинение, е предвиждал абсолютно същия давностен срок. Този срок не е спирал да тече при условията на чл. 52 от НК от 1951 г., съответно чл. 81, ал. 1 от НК от 1968 г., нито е бил прекъсван при условията на чл. 53 от НК от 1951 г., съответно чл. 81, ал. 2 от НК от 1968 г. Вярно е, че по времето на тоталитарното управление органите на държавното обвинение са били подчинени на партийно-изпълнителната власт, поради което са били обективно възпрепятствани да установят контрол върху противозаконните деяния, извършвани в лагерите за "политически неблагонадежни лица", но това обстоятелство не е било изрично въздигнато от закона като основание за спиране или прекъсване на давността. Не може да има съмнение, че в правовата държава съдебните органи могат да се съобразяват с определени *обществени явления, само ако те имат характера и на юридически факти.*

Както е посочено по-горе престъпленията, предмет на обвинителния акт, са довършени до края на 1961 година, а това означава, че предвидената в закона двадесетгодишна давност е изтекла в края на 1981 година - преди образуването на предварителното производство по настоящето дело на 22.03.1990 година. Затова поначало не е имало законови предпоставки за възбуждане на наказателно преследване срещу обвиняемите. Нещо повече, междувременно е изтекла и абсолютната тридесет годишна погасителна давност по чл. 81, ал. 3 НК. Следователно наказателното производство подлежи на прекратяване на основание чл. 21, ал. 1, т. 3 НПК.

От гледна точка на забраната за обратно действие на наказателния закон по чл. 15, точка 1 от Международния пакт за граждански и политически права /ратифициран от нашата страна през 1970 г. и публикуван в ДВ, бр. 43 от 1976 г./ във връзка с чл. 5, ал. 4 от Конституцията се поставя въпросът дали чрез закон с обратно действие може да се възкресяват изтекли преди това давностни срокове Действително посочената норма на международното право обвързва българската държава, но с нея се въвежда забрана за въвеждане само на такива

норми с обратно действие, които се отнасят до престъплението или до съдържанието на наказанието т.е. криминализират деяние, което не е било престъпно към момента на осъществяването му, или отежняват предвидените санкционни последици. Институтът на давността за наказателно преследване се намира извън обхвата на тази забрана. Затова по принцип не съществува пречка по законодателен път да се възкреси изтеклата давност по отношение на определена категория престъпни посегателства, извършени по време на тоталитарното управление. Подобен подход е бил възприет например в Германия през 1992 г. с въвеждането с обратна сила на допълнително основание за спиране на давността за престъпленията, извършени на територията на бившата ГДР, чието наказателно преследване е било немислимо заради абсолютната власт на комунистическата партия. Досега обаче българският законодател не е сторил това. Вярно е, че със Закона за допълнение на Наказателния кодекс от 1990 г. /ДВ, бр. 31 от с.г./ давностният срок в случаите на убийство на две или повече лица беше увеличен от двадесет години на тридесет и пет години. Въпреки декларациите, съдържащи се в мотивите на законопроекта, самият закон няма обратно действие и затова не е приложим по отношение на обвинените лица за деянията, посочени в обвинителния акт. Това е така, защото законодателят от 1990 г. по необясними причини не е изпълнил законовото предписание по чл. 14, ал. 1 от Закона за нормативните актове във връзка с чл. 35, ал. 1 от Указ № 833 от 1973 г. за неговото прилагане с изрична заключителна разпоредба да придаде ретроактивност на приетото допълнение на Наказателния кодекс.

В случая стриктното тълкуване и прилагане на закона очевидно води до резултат, който не отговаря на общественото чувство за справедливост, защото посегателството върху живота на беззащитни хора, неоправдано лишени от свобода, несъмнено заслужава най-отрицателна оценка. Въпреки това съдът е длъжен да зачита закона, дори и тогава когато изходът от правоприлагането се

разминава с масовото разбиране за морал. В противен случай би се стигнало до опасен прецедент на тълкуване и прилагане на правото по целесъобразност, а това е несъвместимо с устоите на правовата държава и демокрацията.

По гореизложените съображения и на основание чл. 247, ал. 1 във връзка с чл. 21, ал. 1, т. 3 НПК

Р А З П О Р Е Ж Д А М :

ПРЕКРАТЯВАМ наказателното производство по н.о.х.д. № 7/1994 г. на Върховния съд на Република България, образувано по обвинителен акт, внесен срещу обвиняемите Петър Иванов Гогов, Николай Симеонов Станев /Газдов/ и Юлияна Павлова Андреева /Ръжгева/.

ОТМЕНЯМ мерките за неотклонение "домашен арест" по отношение на обвиняемите.

Препис от разпореждането да се връчи на Върховната касационна прокуратура и обвиняемите.

Разпореждането може да се обжалва или протестира пред петорен състав на ВКС в седмодневен срок от съобщаването му.

СЪДИЯ -ДОКЛАДЧИК :

Р Е Ш Е Н И Е

N. 57

София, 8 май 2003 година

В ИМЕТО НА НАРОДА

Върховният касационен съд на Република България I наказателно отделение в съдебно заседание на 27 януари две хиляди и трета година в състав:

ПРЕДСЕДАТЕЛ: БОЙКА ПОПОВА
ЧЛЕНОВЕ: ПЛАМЕН ТОМОВ
ИВАН НЕДЕВ
ЕЛЕНА ВЕЛИЧКОВА
РУЖЕНА КЕРАНОВА

при секретар **Р.Виденова**
и в присъствието прокурора **М.Михайлова**
изслуша докладваното от председателя (съдията) **Пл.Томов**
дело N **684/2002** година.

Делото пред Петчленния състав на ВКС е второинстанционно, образувано е по протест на прокурор от Върховната касационна прокуратура и се разглежда по реда, предвиден в §36, ал.5 от преходните и заключителни разпоредби на Закона за изменение и допълнение на НПК от 1998г. /ДВ, бр.21 от с.г./, т.е. по действащите до този момент правила в НПК /поради това и всички позовавания на НПК по-нататък визират редакцията му към 1 април 1998г.-вж. отново цитирания ЗИДНПК, §39/.

Протестираният съдебен акт е разпореждане №3 от 11 юли 2002г. на съдия-докладчик по н.д.7/94г., образувано пред Военната колегия на Върховния съд като първа инстанция съобразно чл.388, ал.5 НПК. /Поради закриването на колегията със Закона за съдебната власт - вж.изменението и допълнението му в ДВ, бр.133/98г. - приложимите правила от НПК са модифицирани и в тази насока, като разглеждането на делото е извършвано и се извършва от съответните състави в Наказателната колегия на ВКС/. Съдията-докладчик е прекратил наказателното производство по делото на основание изтеклата давност за погасяване наказателната отговорност, предмет на обвинителния акт /чл.247, ал.1 във вр. с чл.21, ал.1,т.3 НПК/.

С оспореното разпореждане са решени и останалите въпроси по чл.247 НПК, но подаденият протест е във връзка само с прекратяването на делото. Прокурорът е съгласен с определената продължителност на конкретните давностни срокове, но поддържа тезата, че те не са изтекли, тъй като не е текла давността в периода на действие в страната на т.нар.комунистически режим. Искането е за отмяна на разпореждането като противоречащо на закона и продължаване хода на първоинстанционното дело.

Протестът се поддържа и в съдебното заседание на тази инстанция, а другите страни го преценяват като неоснователен.

ВКС намери протеста за неоснователен.

Липсва претендираното в него отменително основание "нарушение на закона" по смисъла на чл.328, т.1 НПК.

Член 81, ал.1 НК не е приложен неправилно.

Според цитираната норма спирането на давността за наказателно преследване изисква при всички случаи "влязъл в сила съдебен акт", какъвто прокурорът изобщо няма предвид. Подателят на протеста счита, че е"необходимо... да се обсъди, дали подчинението на органите на власт, натоварени с осъществяването на наказателната репресия, не са били възпрепятствани от партийно-изпълнителната власт през периода на тоталитарното управление до такава степен, че въобще да не могат да изпълняват вменените им от закона задължения - да предприемат каквито й да били действия за възбуждане и осъществяване на наказателно преследване на лица, извършили наказуеми според закона деяние, но ползващи се със защита от страна на партийно-изпълнителната власт". Прокурорът счита, с други думи, че на описаните от него обществено-политически условия може да бъде придадено същото правно значение, каквото чл.81, ал.1 НК придава на влезлия в сила съдебен акт, с който е разрешен някакъв предварителен за наказателното преследване въпрос.

Така представена тезата на обвинението очевидно претендира за прилагане на закона по аналогия, за което обаче ВКС не вижда никакви основания. Преди да бъде приложен по този начин, законът трябва да бъде изтълкуван по аналогия, а тя е недопустима по принцип, ако служи за обосноваване на наказателна отговорност /чл.46, ал.3 във връзка с ал.2 от Закона за нормативните актове/

Друго не следва и от позоваването в протеста на законодателните промени през 1990,1991 и 2000г., когато съответно е отменен чл.1 от Конституцията от 1971г. /Д.в.бр.6/90г./ приети са действащата Конституция /Д.в.бр.56/91г./ и Закона за обявяване на комунистическия режим в България за престъпен /Дв. бр.37/00г./. Те могат да се разглеждат единствено в подкрепа на оценката за условията, при които са работили дотогава органите на наказателното преследване, но не и да приравнят

тези условия към пречките за изтичане на преследвателната давност, предвидени в чл.81, ал.1 НК.

Ръководен от изложеното и като не намери друго, заради което да отмени или измени оспорения съдебен акт по свой почин, ВКС-Петчленен състав на I н.о. съобразно още с чл.344, ал.1 във вр. с чл.37 НПК

Р Е Ш И:

ОСТАВЯ без уважение протеста срещу разпореждането на съдията-докладчик №3 от 11 юли 2002г. по н.д.7/94г. на бившата Военна колегия на Върховния /касационен/ съд.

Решението не подлежи на обжалване.

ПРЕДСЕДАТЕЛ:
ЧЛЕНОВЕ:

АГ